

Historiapoliitiikkaa kolkkapojille

Erinomainen artikkelisarja historian käytöstä poliittisiin tarpeisiin (*Historiallinen Aikakauskirja* 4/2021) toi mieleen suomenkielisen partioliikkeen kolkkapoikaohjelman, jota sovellettiin laajasti 1940-luvulta 1970-luvulle. Tuhannet 7–11-vuotiaat pojat ovat olleet sen piirissä. Ohjelma rakentui ennen muuta mytologialle muinaissuomalaisesta ”sankariajasta”. *Kolkkapojan kirjan* alussa kerrottiin myös allegoria talvisodasta.¹

Voi tietenkin kysyä, miten pikkupojat sisäistivät tarjotun historiakuvan, jos edes lukivat *Kolkkapojan kirjan* tarinoita. Toki niitä toistettiin vaihtelevasti itse toiminnassa. Samoin voi tosin kysyä, miten avoimesti poliittisessa varhaisnuorisotyössä – Hitler-Jugendista Vesaisten ja Nuorten Kotkien kautta pioneereihin ja Frei Deutsche Jugendiin – mukana olleet varhaisnuoret ovat sisäistäneet avoimesti tai peitetysti tarjotun historiapolitiittisen annin. Vauhdikkaat leikit, leirielämä ja kaveriseura ovat varmaan olleet ensisijaisia kokemuksia, mutta lienee tarjotusta sanomasta jotakin jäänyt mieleen. FDJ-aktiivi Angela Merkeliiä myöten.

Olen itse ollut kolkkapoika vuosina 1949–1952, mutta ennen muuta jääviyttäni luo se, että sekä isäni Osmo että äitini Sirkka olivat johtavia kolkkatyön kehittäjiä – isäni kaiken lisäksi sen kuvaaja kauan vaikuttaneessa partiohistoriasaan.² Molemmat dekoroiitiin partiopoikien korkeimmalla kunniamerkillä hopeasudella – äitini ainoana naisena. Yritän silti klassisen ohjeen mukaisesti ”sammuttaa itseni” niin paljon kuin tarpeellista on. Lähietäisyys tuo arvioijalle myös etuja.

Robert Baden-Powellin Britanniassa vuonna 1907 aloittama partioliike rajoittui ensin yli kymmenvuotiaisiin poikiin, mutta toimintaa laajennettiin pian niin partiotyttöihin kuin pojilla alle

10-vuotiaisiin sudenpentuihin ja tytöillä tonttuihin. Toiminnan pohjaksi etsittiin satuja ja tarinoita. Sudenpentujen perustarina Britanniassa oli Rudyard Kiplingin *Intian viidakoista*. (Amerikkalaisten sudenpentujen erilaista toimintapohjaa voi havainnoida *Aku Ankasta*.)³

Kipling oli ylistänyt viktoriaanista imperialismia ennen muuta runossaan *The White Man's Burden* (1899). Viidakkotarinoissa sanomaa peiteltiin, mutta jo kertomusten sijoittaminen ”imperiumin kruunuun” heijasti imperialismia. Viidakkokirjasta saatiin muun muassa sudenpentulauman johtajan ”virkanimike” akela. Työtä johti kansallisesti, mutta brittien ohjauksessa *Akela Leader*, jossa tehtävässä myös molemmat vanhempani olivat.⁴

Suomessa sudenpentutyö yleistyi 1930-luvulla. Tätä vauhditti Kosti Marjomaa *Sudenpentukirjan* ilmestyminen vuonna 1936. Jo siinä Kiplingin tarinat korvattiin otteilla Suomen kansan eläinsaduista. Muutoin ohjelman rakenne vastasi brittiläistä.⁵ Ajan hengen mukaisesti vaatimukset sudenpentutyön ja myös muun partiotoiminnan kansallistamisesta voimistuivat. Vaikutteita saatiin Puolasta, jonka voimakkaassa partioliikkeessä oli kansallisia piirteitä.

Talvisodan jälkeen koko nuorisotoiminta joutui myllerrykseen. Sudenpennuista tehtiin kolkkapoikia vuonna 1941; nimikilpailun voitti setäni, fil. maist. Jouko Vesikansa. Kolkkapojat olivat muinaissuomalaisten turkismetsästäjien apulaisia, jotka kolisuttamalla puita saivat oravat liikkeelle. Sitten he keräsivät ammutut tylppäpäiset kolkkanuolet, jotka eivät vahingoittaneet turkista.

Kolkkien perustarinaksi otettiin muun muassa Lauri Haarlan pirkkalaisromaanien innoittamana kuviteltu suomalainen yhteiskunta noin vuonna 1000 – ”kolkkapoikien maa”. Ohjelmaa hahmotellut Osmo Vesikansa hankki myös Jalmari Jaakko-

1. Osmo Vesikansa, *Kolkkapojan kirja*. Suomen Partioaikajärjestön käsikirja n:o 10. Arvi A. Karisto 1952.

2. Osmo Vesikansa, *Suomen partioliike 1910–1960*. WSOY 1960, etenkin 38, 42.

3. Paula Koho, *Kalevalaisuus partioliikkeessä*. Partiomuseon julkaisuja A n:o 11. Painola Kaarina 1988.

4. Partio liikkeen yleisestä kehityksestä Marko Paavilainen, *Aina valmiina. Partio liike Suomessa 1910–2010*. SKS 2010.

5. Kosti Marjomaa, *Sudenpentukirja*. WSOY 1936; Iivo Härkönen, *Suomen kansan eläinsatuja. Satuja ja tarinoita Metsolan väestä ja muista eläimistä*. Valistus 1930.

lan teossarjan ja Väinö Voionmaan *Hämäläisen eräkauden*. Opuukset ovat alleviivattuina kirjajhylyssäni.

Ohjelmaa rakenneltiin jopa odoteltaessa jatkosodassa kesällä 1941 hyökkäystä Kannakselle. Tuloksena ilmestyi 1943 *Kolkkajohtajan opas*, jossa muinaisromantiikka ja tuon hetken politiikka yhdistettiin.⁶ Kirjaseen alussa myös valistuspuseerina toiminut Vesikansa maalaillee ”Kannaksen rintamalla” tammikuussa 1943 seuraavasti:

Suomen heimo elää kansallisen suuruutensa tärkeää taisteluaikaa. Käänteeseen on tapahtumassa, on koittamassa Karjalan uusi huomen, on syntymässä suuri Suomi [...]. Tulevaisuus vaatii kansaltamme varmasti entistä enemmän myös oikeaa kansallista henkeä. [...] niinpä aloittaakin kolkka-poikat työ poikien kansallishenkisen kasvatuksen jo varsin varhaisessa iässä.

Kirjan ainoassa kuvassa kolkka-poika seisoo partiopuvussa kahden sormen kolkkatervehdystä tehden muinaissuomalaisen jousimiehen edessä. Sama kuva liitettiin kolkkien jäsenkirjaan ja – hieman muunneltuna – *Kolkkajohtajan kirjan* kaikkiin painoksiin. Vierellä oli *Kantelettaren* runo ”Ota, metsä, miehiksesi / urohiksesi Tapio, / korpi, kolkka-poikaksesi, / kumpu, kumppalivaraksi.”

Oppaan mukaan ”kolkka-poikat työ perustana on Suomen kansan historia. Sen vaiheisiin ja esiisiensä muinaiseen vapauteen tutustuttamalla kasvatetaan poikaan oikea kansallishenki”. Väliotoksella ”katakainen kansa” maalattiin historiokuva muinaisista vapaista suomalaisista, jotka olivat tulleet Suomenlahden yli löytäen ”juuri heidän erakkoluonteelleen sopivan maan”. Väistyvät lapalaisetkin mainittiin.

Suomen kolmen heimon kerrottiin kokoon-tuvan neuvottelunuotioille torjuakseen lännestä tulevia viikinkejä. Niin idästä kuin lännestä saapuvia vainolaisia varten oli Sääksmäen Rapolan kaltaisia ”mahtavia linnoituksia” ja merkkitulo-keitjuja. Kysymys oli siis kaikkiaan samasta sankariajasta kuin edelleen suosituksessa Puolalaisessa

nuotiolaulussa: ”ja me muistain sankariaikaa / sadun tenhon tunnemme taikaa”. Puolassa laulun viimeinen säkeistö laulettiin polvillaan.

Kirjanen vaikutti paljon 1950-luvun alkuun saakka, sillä se oli ainoa opas tuhansien kolkkien johtajille, joista pian valtaosa oli naisia tai tyttöjä. Vasta vuonna 1952 valmistui edellä mainittu *Kolkkajohtajan kirja*, jossa historiakuva oli hieman päivitetty. Nyt kuusi reipasta poikaa – yksi heistä nimeltään Jyrki – lentää taikanoolella muinaiseen kolkka-poikien maahan. Sen oloja kuvaillaan laveasti, samalla suoritetaan kolkkien tehtäviä. Arkkitehti Heikki Castrén piirsi alueesta ilmakuvaakin.

Muinaista, ihannoitua Suomea kuvaillaan kaikkiaan 35 sivulla, joiden lopulla on allegoria talvisodasta. Silloin alettiin ”yhä enemmän auttaa toisiaan ja tehdä toinen toisiaan iloisemmiksi”. Loput 229 sivua käsittelevät toki käytännön poikatoimintaa.

Kolkkajohtajan kirjasta tuli suurten ikäluokkien Suomessa suosittu ja varmaan sen henki vaikutti. Perustarinaa hyödynnettiin tietenkin kolkkien kokoontumisissa ja heidän johtajiensa kursseilla. Viimeinen, kolmas painos teoksesta otettiin vuonna 1969. Osmo Vesikansa oli kuollut vuonna 1966 ja Sirkka-äitini toimitti varovaisesti korjatun, ajan hengessä punakantisen teoksen.⁷

Kansallisromantiikka alkoi tuossa vaiheessa tuntua monesta pölyttyneeltä. Jo vuonna 1966 Paula Koho ja Irmeli Pääkkönen julkaisivat *Kolkkajohtajan kirjan*, jossa aiempi perustarina kyllä mainitaan, mutta sitä toivotaan täydennettävän muun muassa kertomuksilla oman paikkakunnan muinaisuudesta. Samalla myönnetään, että muutamat johtajat ”ottaisivat mieluummin aihepiiriikseen nykyajan maailman”. ”Kuitenkin jo nimitys ’kolkka-poika’ edellyttää oman tarinansa tuntemista”, tekijät – tunnetut kolkkajohtajat – linjaavat.⁸

Tuolloin niin koko yhteiskunnassa kuin partioliikkeessä myrskysi. Jo 1940-luvulla muutama suomenkielinen niin sanottu Vapaan ryhmän lippukunta oli palannut ruotsinkielisten rinnalle Kiplingiin ja sudenpentuihin. Kun tyttöjen ja poikien partiointi oli ylätasolla yhdistetty vuonna

6. Osmo Vesikansa, *Kolkkajohtajan opas*. Suomen Partiojohtajajärjestön käsikirjoja 1. Suomen partiojohtajajärjestö 1943. Vesikansan sotapäiväkirja 18.6.1941–, merkintä 29.7.1941, 12 D:n lähtöasemissa, kirjoittajan hallussa.

7. Osmo Vesikansa, *Kolkkajohtajan kirja*. Kolmannen korjatun painoksen toimittanut Sirkka Vesikansa. Karisto 1969.

8. Paula Koho & Irmeli Pääkkönen, *Kolkkajohtajan kirja*. Partiokirja Oy 1966.

1973, päätettiin luopua niin kolkkapojista kuin tontuista ja aloittaa molemmille sukupuolille yhteinen sudenpentutyö nuorimmille partiolaisille vuonna 1982. Samalla heitettiin yli niin kalevalainen eräromantiikka kuin muut historian sovellukset.⁹

Historiapolitiikkaa ei nykyään sovellettane suomalaisessa nuorisotyössä, joskin partiolaisten kunnianosoitukset sotaveteraaneille näyttävät

yleisiltä.¹⁰ Ehkä kysyntää historian hyödyntämiselle alkaisi jälleen olla Suomessakin?

Jyrki Vesikansa on filosofian tohtori ja lehdistöneuvos, joka on toiminut mm. partioliikkeen satavuotishistorian toimitusneuvoston puheenjohtajana.

Sähköposti: jyrki.vesikansa@kolumbus.fi

9. Koho 1988, 61–74.

10. Ks. *Sotaveteraani*-lehden ja nykyisen *Kenttäpostin* numerot. Partiolaisia näkyy usein muun muassa kunniavartioissa.